

Thorvald Staunings tale op til folketingsvalget

Taler

Thorvald Stauning
Medlem af Folketinget for
Socialdemokratiet

Dato

1. april 1929

Den 21. Marts tog det konservative Parti Støtten bort fra Ministeriet. Partiet nægtede at stemme for Finansloven, og Ministeriet var saaledes paa et afgørende Punkt berøvet parlamentarisk Basis.

Det konservative Parti tog dog ikke den fulde Konsekvens af sin Holdning til Militærbudgetterne. Partiet indskrænkede sig til ikke at stemme, maaske i Forventning om, at andre Partier vilde redde Ministeriets politiske Liv.

Socialdemokratiet maatte under disse Omstændigheder paatage sig den konsekvente Handling ved at stemme imod Finansloven, og først da denne saaledes ikke blev vedtaget, var Ministeriets Fald en Kendsgerning. Ministeriet valgte, i Stedet for Afgang, en Appel til Vælgerne, og denne foretages ved Folketingsvalget i Morgen.

I første Række, og i udpræget Grad, er Valget saaledes et Valg for og imod Ministeriet Madsen-Mygdal og derigennem en Dom over Ministeriets Politik.

Et Folketingsvalg er altid en vigtig Begivenhed og særlig i et Land, hvor lige og almindelig Valgret er indført, saaledes som Tilfældet er i Danmark. Her har hver

Mand og Kvinde, der er fyldt 25 Aar og iøvrigt opfylder Lovens Betingelser, lige Ret uden Hensyn til økonomiske Forhold.

Enhver har Interesse i Lovgivningen og i Statens Administration. Der er ingen, der staar saaledes udenfor Samfundet, at Valget ikke har Bud til dem.

Det er Vælgernes Sag at dele sig efter de politiske og sociale Opfattelser, der igen er Udslag af de Interesser, som skaber de virkelige Delingslinjer, Hvert Parti er Udtryk for visse Opfattelser angaaende Samfundsordningen, og Vælgerne afgiver deres Stemmer saaledes, som de mener, at det bedst stemmer med deres Interesser.

De Partier eller Retninger, der henvender sig til Vælgerne, har naturligvis den Opgave at vinde Magt i Stemmer og i Repræsentanter, saa de kan gennemføre deres Program, deres Anskuelse om Samfundets Forhold igennem Lovgivningen, og netop derfor er det Spild af Stemmer, naar der stemmes paa Partier, der fornægter den parlamentariske Virksomhed og stræber efter det fra enkelte Lande kendte Diktatur. – Dertil kræves ikke Repræsentanter i en lovgivende Forsamling.

Det parlamentariske System er det eneste kendte System der virker folkeopdragende, kulturelt højnende. Igennem politisk Forhandling og Deltagelse i Valg udvikles Samfundsfølelse, Forstaaelse og Modenhed, og alene denne Udvikling byder Sikkerhed for at gennemførte Love respekteres og beskyttes, ogsaa af Mindretal, thi det parlamentariske System og den almindelige Valgret giver Mindretallet Mulighed for at blive Flertal og dermed Adgang til at ændre Lovene. Naar almindelig Valgret raader, og kunstige Hindringer for dennes Udfoldelse – saasom Landstinget – er fjernede, saa er gældende Lov Udtryk for Folkeflertallets Vilje, og Folkets Vilje skal vare højeste Lov i et demokratisk Samfund.

Paa dette solide Grundlag staar det socialdemokratiske Parti og netop deraf følger den sikre Tro paa, at Udviklingen stadig vil følge Linjen, der fører til ærlig, socialdemokratisk Politik.

Vi søger ikke som andre at tilsløre den Kendsgerning, at Politik drejer sig om Interesser – økonomiske, aandelige og sociale Interesser. Vi stræber ligesom Venstre og Konservative efter at varetage de Interesser, der ligger nærmest for det Vælgerkorps, der udgør Partiet og samler sig om dets Politik.

Men Delingslinjen mellem Socialdemokratiet og andre ændres eller flytter sig efterhaanden, som Sandheden erkendes – efterhaanden som det kommer til at staa klart og tydeligt, hvad det er, der skiller.

Ministeriet Madsen-Mygdals Politik, og dermed ogsaa Venstres og Konservatives Politik i de sidste Aar, har kastet skarpt Lys over Interesses modsætningerne, men dermed bliver det ogsaa tydeligt for mange Vælgere, at de har fulgt en forkert Linje hidtil. Deraf følger atter den store Tilgang til Socialdemokratiet, thi det ses nu, tydeligere end for, at dette Parti er det virkelige Folkeparti.

Det er dette Parti, hvis Program tilsiger en Virksomhed tit Fordel for alle, der udfører nyttigt Arbejde – aandeligt som fysisk. Det er dette Parti der byder en Politik, som har Bud til alle, der yder en virkelig Indsats i offentlige Institutioners Tjeneste, i Varefordeling, i Produktion og Samfærdsel, i Skibsfart og Fiskeri, som Arbejdere, som Teknikere, som Befalingsmænd eller Ledere.

Den virkelige Delingslinje holder paa den ene Side dem, der i Kraft af Besiddelse – altsaa Kapital – tilegner sig Udbytte af andres Arbejde, uden selv at gøre en rimelig Indsats. Og for den anden Side alle dem, der paa mange Maader er Genstand for Udnyttelse og Udbytning fra de økonomiske Magthaveres Side.

Denne Delingslinje har været fulgt i de sidste Aars Politik, og denne skal dæmmes i Morgen.

Det er ikke Personer men politiske Handlinger, udøvet af to ansvarlige Partier – Venstre og Konservative – som skal dømmes. Personer er Redskaber i Klassers eller Interessegруппers Hænder, og man skal altid søge til Ondets Rod, naar man vil luge.

Den under Venstres forrige Ministerium beskyttede Gældstiftelse, Spekulation, Udbytte-Uddeling og Valuta-Øldelæggelse, som nødvendiggjorde Pengevæsenets Genrejsning, for atter at faa Erhvervslivet ind paa sundt og ærligt Grundlag, førte Landet ind i en alvorlig Krise. Man nægtede den socialdemokratiske Regering 1924-26 de Midler, der var nødvendige for at mildne Krisen og overvinde Arbejdsløsheden, thi de store Kapitalejere, der fik betydelig Fordel af Pengevæsenets Ordning, skulde, efter de saakaldte borgerlige Partiers Mening, først og fremmest beskyttes.

Den socialdemokratiske Regering vilde ikke tage Ansvar for en fortsat Opretholdelse af Arbejdsløsheden, uden Forsøg paa at skaffe Beskæftigelse, og da de dertil fornødne Midler nægtedes af Rigsdagen, kom Valget i 1926.

Ministeriet Madsen-Mygdal greb Magten for at bekæmpe Krisen efter en

forældet kapitalistisk Teori. Dens Hovedpunkt er, at Krise, Arbejdsløshed, Kapitalmangel skal overvindes ved at trykke Underklassen ned, socialt og økonomisk. Dens politiske Konsekvens var Nedskæringspolitikken, der virkede som en ensidig, brutal Kamp mod de fattige og værgeløse, uden at øve mindste gavnlig. Virkning for Beskæftigelse og Kapitaldannelse. For første Gang i vor politiske Historie gennemførtes store Tilbageskridt i den sociale Lovgivning. Invalider og gamle, syge og arbejdsløse trykkedes ned, den samlede Udgiftsformindskelse for Staten opgøres til 30 Millioner Kroner aarligt. Man borttog fra de arbejdsløse den Krisehjælp, som den. langvarige Arbejdsløshed havde nødvendiggjort, endskønt man vidste, at 20,-30,000 arbejdsløse ikke havde anden Hjælp mod Sult og Nød end denne Understøttelse. Man vidste, at der ikke var anden Udvej for disse end Fattigvæsenet, hvis ikke andre Faktorer vilde gribe ind. Den store Vandring til Fattigvæsenet afværgedes af Kommunerne, der satte de kommunale Hjælpekasser i Stand til at yde den haardt paakraevende Hjælp, men det bør erindres, at det ofte skete under konservativ Protest, at det paalagde Kommunernes Skatteydere mægtige Byrder, og at det ikke i mindste Maade formindskede Arbejdsløsheden.

Ministeriet forsøgte at gaa et Skridt videre og havde konservativ Tilslutning dertil – nemlig til Ophævelse af det kommunale Selvstyre, for at umuliggøre, at Hjælpekasserne fik de nødvendige Midler til Hjælp for arbejdsløse. Vedtagelsen af denne nye Hjælpekasselov vil Vælgerne antagelig afværge i Morgen.

Den brutale Nedskæring af de fattigste og værgeløseste, af Invalider og nødstedte Hjem, fulgtes af en Nedskæring af Tjenestemændenes Løn med 20 Mill. Kr. aarlig. Det skete i Strid med et af Rigsdagen i 1925 givet Tilsagn, og det skete i en Udstrækning, der ikke havde Hjemmel i noget Prisfald paa Livsfornödenhederne. Den hele Nedskæring havde til Følge, at Købeeften hos Landets Smaafolk blev formindsket med Nedskæringens Beløb, og at Omsætning og Produktion formindskedes tilsvarende, hvad Tusinder af Næringsdrivende bekræfter. - Nedskæringen forværrede Krisen og stabiliserede Arbejdsløsheden.

Nedskæringens Udbytte skulde medføre Lettelse for Erhvervslivet og derigennem forøget Produktion, men det er heller ikke sket. Den store, blivende Skattelettelse – 10 á 13 Mill. Kr. aarlig - er givet til de rigeste i Landet. Den angik kun Formueskatten. Den gav 1 á 2 Kr. aarlig Lettelse til dem, hvis Formue var 10-15 000 Kr. Den gav intet til dem, hvis Formue var fra 15 000 til 50 000 Kr.

Den gav nogle Smuler til Ejere af 50 000 - 100 000 Kr., men den gav Tusinder til Millionærerne.

En Godsejer med 2 Mill. Kr. Formue og 60 000 Kr. Aarsindtægt opnaede som aarlig Gave 15 925 Kr.

Denne Lov som Resultat af Nedskæringen, gennemført ved Forringelse af Invaliders og gamles triste Livsvilkaar, er Ministeriets og Flertallets mest umoralske Handling.

Disse Stykker politisk Arbejde er Ministeriet Madsen-Mygdals fornemste Resultater. Ved Siden af har man berøvet fattige Skatteydere kommunal Valgret og gennemført en særlig Straffelov for Organisationsmedlemmer. En Lov, der særlig vender sig imod Arbejderne og Landhaandværkerne og imod hvilken talrige Organisationer – ogsaa Arbejdsgivernes – har nedlagt alvorlig Indsigelse.

Derimod er der ikke rokket en Tøddel ved den alvorlige Beskæftigelseskrise. Hvis man havde paalidelige Tal, hvilket er udelukket efter Krisehjælpens Ophør, vilde det ses, at Tallet ikke er væsentlig anderledes nu end ved Ministeriets Tiltræden, hvorimod det er sikkert, at Forholdene i de arbejdsløses Hjem er værre nu end den Gang. Hvad der forødes af Værdier ved at opretholde

Arbejdsløsheden, er meget betydeligt, hvad der forødes Arbejdskraft, lader sig aldrig genoprette, og værst af alt er den Forkrøbling af Børnene og den Demoralisation af Ungdommen, som ikke kan undgaas ved Aars Lediggang.

Samfundet kan ikke vedblivende taale denne Tilstand, og selv om det strider mod Madsen-Mygdals Teori, maa man iværksætte Statsforanstaltninger, naar det private Initiativ og det private Bankvæsen, paa Grund af grove Forsyndelser, er ude af Stand til at tilvejebringe Erhvervs- og Beskæftigelsesmuligheder for Befolkningen.

Det gælder Landets og Folkets Fremtid, og derom træffer Vælgerne Afgørelse i Morgen.

Det danske Landbrug er støttet og fremhjulpet ved Statsforanstaltninger og nyder fremdeles Millionhjælp. Men da Landbruget nu kun beskæftiger en Trediedel af Befolkningen, kan det ikke være en Dødsynd, ogsaa at bidrage til andre Erhvervs Trivsel.

Det konservative Parti siger, at Valgets store Spørgsmaal er Forsvarssagen, som dette Parti betegner som en Livssag. Nej, Danmarks Livssag er at skaffe Beskæftigelse, ærligt, vellønnet Arbejde, thi det er kun dette, der giver Liv i Omsætning og Produktion og dermed Velstand for hele Folket og fornødne Bidrag til Samfundets Husholdning.

Forsvarssagen har sin Betydning. Den har voldt Uro og Fortrød i Menneskealdre, navnlig fordi den blev erobret af det gamle Højre, som partipolitisk Programsag.

Med de Erfaringer vi nu har om Militærvæsen, Krigsfare og Krigsførelse, burde nøgterne, forstandige Mennesker kunne enes om en forsvarlig Ordning for Landet, og her kommer man selvfølgelig ikke udenom de Anskuelse, som Socialdemokratiet forfægter.

Fremtidens Krig vil blive endnu forfærdeligere end det, vi for har oplevet. Kemikere og Teknikere har igennem Eksperimenter naaet store Resultater med Sprængbomber, Giftgas og Flyvemateriel.

Krigen bliver ikke alene Kampen imellem de kæmpende Hære, men Krigen imod de civile Befolkninger. Med Giftgassens snigende Vaaben vil man undergrave Nationernes Modstandskraft, og Millioner af fredselkende Mennesker vil blive Krigens Ofre - under navnløse Helvedskvaler.

Vi maa rejse os imod denne djævelske Krigsførelse, som er tiltænkt Menneskene, og vi har intet andet Middel end selv at lægge Vaabnene ned. Naar vi har gjort det, maa vi appellere til Nationernes Ære og Hæderlighed og vente, at vor Ærlighed, vor gamle ansete Nationalitet og vor Kultur vil have Værdi nok til at skaane vort Folk for Krigens Rædsler.

Men det er ogsaa den eneste Mulighed for Redning.

Hvis Danmark meder krigsrustet og bliver inddraget i en Krig, saa er Skæbnen sikker. Saa er det Udslettelse af Folk og Nationalitet, som ligger nærmest.

Ministeriet har været rede til at gaa vidt med Udgifter til en ny Forsvarsordning, der igen skulde hvile paa Uærlighed. Danmark kan ikke skabe effektivt og betryggende Forsvar, det evner vi ikke - hverken fysisk eller økonomisk.

Derfor skal vi ærligt erkende vor Lidenhed og Afmagt. Vi kan ikke holde Krigshær og Kampflaade, men vi kan holde den Styrke - baade til Lands og tit Vands - der er fornøden til Bevogtnings- og Neutralitetstjeneste, baade i Krig og i Fred.

Det er denne ærlige Ordning Socialdemokratiet anbefaler, og vi gør det ud fra Overbevisningen om, at Ærlighed baade overfor os selv og overfor Verden er den holdbareste Politik. Vi kan særdeles vel vedkende os, at vi er et lille Folk, og vi kan tilføje, at vi ønsker at udvikle Civilisation og Kultur, og at vor Stemme indenfor Nationernes Forbund kun skal gives til Fremme af Forstaaelse og Samvirken mellem Folkene til Sikring af Freden, som er Menneskehedens Haab.

Efter disse Linjer vil Socialdemokratiet fare sin Politik. Udadtil en ærlig, hensynsfuld Politik, en Bestræbelse efter at fjerne Uoverensstemmelser ved at handle forstandigt og hensynsfuldt overfor Mindretal af fremmed Oprindelse indenfor vore Grænser. Og i Forholdet til vor egen Befolkning vil det være en Hovedopgave at bringe Erhvervslivet Lettelse og Støtte, saa der ogsaa kan blive nyttig Beskæftigelse for den store Hær af Arbejdsløse.

Socialdemokratiet tror ikke paa Lykken ved at trykke Underklassen ned. En højt udviklet Arbejderklasse er det sikre Grundlag for Samfundets Trivsel, og derfor maa hverken Skole eller Sociallov forsømmes.

Lad Dagen i Morgen bringe en retfærdig Dom over en slet Politik, der bragte vort Land en sørgelig Tid. Giv Socialdemokratiet Vælgerfolkets Styrke til et Arbejde for økonomisk og kulturel Rejsning, til et Arbejde for en god Fremtid for vort Fædreland.

Tags

Folketingsvalg, Politisk tale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/radio-tale-ved-folketingsvalget-april-1929>